

EMO PROFİL ARAŞTIRMASI SONUÇLARI...

Emre Metin
Oda Müdürü

Mehmet Bozkırlıoğlu
EMO Yönetim Kurulu Yazmanı

Ömürhan Soysal
EMO Ankara Şube 21. Dönem Yönetim Kurulu Saymanı

Kurulduğu 1954 yılından beri meslek alanımızın denetlenmesi ve meslektaşlarımız arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi çalışmalarını yürütmekte olan EMO, 1970'den bu yana bu çalışmalarını bilimi ve tekniği halkın hizmetine sunma anlayışı ile sürdürmektedir. EMO örgütlülüğü, bu süreç boyunca, bilim ve teknikteki gelişmeler, dünya ve ülke koşullarındaki değişimler, meslek alanındaki ve üye yapılanmasındaki nicelik ve nitelik farklılaşmasına bağlı olarak dinamik-değişen ve gelişen bir özellik göstermiştir. Bu değişim ve gelişmelerde EMO'nun kendi öz gücüne dayalı demokratik iradesi belirleyici ve yönlendirici olmuştur. Günümüz koşullarını ve gelecekteki muhtemel gelişmeleri de gözeten EMO'nun ülkemize, mesleğimize, üyesine karşı üstlendiği görevleri daha sağlıklı, daha katılımlı ve güçlenerek sürdürebilmesi açısından örgütsel yapımızın gözden geçirilmesi bugün de önem taşımaktadır. Örgütümüzün bu yöndeki istek ve gereksinimlerini gözeten Yönetim Kurulu, EMO Ankara Şubesi sekreteryasında "EMO Örgütlülüğünü Geliştirme Çalıştay"ı düzenleme kararı almıştır.

Çalıştay, değişik çalışmalarla yürütülmüştür. Çalıştay kapsamındaki çalışmalardan birisi olmak üzere ve örgütsel yönelimlerin belirlenmesine destek sunması beklentisiyle bir "Üye Profili Araştırması" düzenlenmiştir.

29 Nisan-2 Eylül 2013 tarihleri arasında <http://anket.emo.org.tr> adresi üzerinden 2 bin 355 üyemiz anketi elektronik ortamda yanıtlamıştır. Boş olan ve tekrar içeren 227 veri analiz dışında tutulmuştur.

Ankette aşağıdaki nitelikte sorular yer almıştır:

- **Kişiyi Özel Sorular**
 - Araştırmanın tutarlılığını kontrol için 6 soru
- **Çalışma yaşamı ve ekonomik koşullar**
 - Çalışma koşullarına dair 8 soru
- **Oda ilişkileri**
 - Oda-Üye arası ilişkiye dair 6 soru
- **Sosyal statü ve örgütlenmeye genel bakış**
 - Üyenin hayata ve örgütlenmeye bakışını anlayabilmek için 3 soru

Öncelikle, Örgütlenme Çalıştay Düzenleme Kurulu toplantılarında, bir üye profil araştırmasına ihtiyaç olduğu ortaya çıktı. Çünkü elimizdeki son veriler 2006 yılında TMMOB tarafından profesyonel bir destek alınarak, yüz yüze yapılan görüşmelerle çıkarılmış verilerdi. Üyemizin şu andaki durumunu EMOP (Elektrik Mühendisleri Odası Üye Otomasyonu) Üye Programı üzerinden elbette bilebiliyorduk; ama üyemizin ne düşündüğü, ne yaptığı, nasıl yaptığıyla ilgili son 4 yılın verileri yoktu. O yüzden bu çalışmayı yaptık.

Bu çalışmayı yaparken, elbette ki bütçemiz çok fazla olmadığından, profesyonel bir firmayla anlaşma yapıp, yüz yüze görüşmeler yapma seçeneğini en başta eledik. Çünkü gerçekten, hakları da olsa, büyük bir meblağı oraya aktarmamız gerekebilirdi. Odanın çalışanlarının maaşlarını ödeyemediği bir dönemde böyle bir çalışmayı yapamayacağımızdan, web üzerinden anket yöntemiyle bu çalışmayı gerçekleştirdik.

Tablo 1

	EMOP Veri		Araştırma Veri	
ERKEK	42.241	90%	1.941	91%
KADIN	4.492	10%	152	7%
BOŞ	4	0%	35	2%
Toplam	46.737		2.128	5%

Tablo 1'de görüldüğü gibi EMOP veri kısmında bizim 46 bin 733 üyemizin erkek ve kadın olarak dağılımı var. Yüzde 90'a yüzde 10 gibi bir oranla cinsiyet ayrımı var. Araştırma verilerimizde de buna yakın bir veriyi elde ettik. Yani cinsiyet kontrolünü yaptığımız yerde, üyelerimizin doğru bir oranda bize verileri aktardığını görebiliyoruz.

Tablo 2

Mezuniyet	EMOP Veri		Araştırma Veri	
1950	449	1,1%	7	0,3%
1960	1.505	3,5%	32	1,5%
1970	5.634	13,3%	217	10,3%
1980	7.557	17,8%	352	16,8%
1990	7.759	18,3%	326	15,5%
2000	13.751	32,4%	675	32,2%
2010	5.820	13,7%	490	23,3%
TOPLAM	42.475		2.099	

Bunun dışında, 1950'li yıllardan 2010'lu yıllara mezun sayılarını EMOP'tan çıkardık. 42 bin 475 üyemizden 442'si 1950'li yıllarda mezun olmuşken, 7 üyemiz bu ankete cevap vermiş. Buradan da baktığımızda, aslında EMOP verileri ile yüzdesel oranları olarak karşılaştırırsanız, araştırma verilerinin yaş ve mezuniyet anlamında da hemen hemen tüm üyelerimizi kapsayan bir perspektiften ve aynı oranda olduğunu görüyoruz. Bu da bize anket verimizin doğruluğu anlamında bir başka sonuç çıkardı.

Tablo 3

ŞUBE	EMOP Veri		Araştırma Veri	
ADANA	1.820	4%	140	7%
ANKARA	11.496	25%	521	24%
ANTALYA	1.483	3%	34	2%
BURSA	2.307	5%	191	9%
DENİZLİ	962	2%	29	1%
DİYARBAKIR	1.914	4%	127	6%
ESKİŞEHİR	808	2%	45	2%
GAZİANTEP	1.111	2%	70	3%
İSTANBUL	14.923	32%	553	26%
İZMİR	3.889	8%	99	5%
KOCAELİ	2.648	6%	134	6%
MERSİN	808	2%	36	2%
SAMSUN	883	2%	88	4%
TRABZON	842	2%	22	1%

Şubelerimizi kapsama anlamında baktığımızda ise, şubelerimizin üye sayılarının oranı ile araştırmaya veri olarak girilen değerlerin tüm Türkiye'yi bizim üyelerimizi kapsadığımız oranda kapsadığına dair bir veriyi de buradan görüyoruz. Ankara yüzde 24-25 gibi, hemen hemen aynı yerleri alırken; Adana'da, Bursa'da, Diyarbakır'da daha yüksek oranlarda üyenin anketleri cevapladığını görüyoruz.

Bu üç kontrol sorusu, "Bu topladığımız veriler sahiden gerçekçi mi, bize bir perspektif sunabilir mi" kısmını oluşturuyordu. Buradan anladığımız kadarıyla, bu verilerle üyelerimizin ne dediğini, ne demek istediğini net bir şekilde görüyor olacağız.

Burada gelir dağılımını üç değişik kalemde gösteriyoruz. Üyelerimizin yüzde 56'sı, 3 bin liranın altında gelire sahip olduğunu söylüyor. Eğer 4 bin liranın altında dersek bu oranın yüzde 78'e, 5 bin liranın altında ücret alan üyelerimiz dediğimizde ise yüzde 88-89'lara çıktığını görüyoruz. Yani üyelerimizin yarısından biraz fazlası, yoksulluk sınırı olarak kabul edilen 3 bin liranın altında bir gelirle yaşıyor.

Buna işsiz, emekli, işveren ve serbest çalışan ayrımıyla baktığımızda ise -buradaki rakamlar 100'e toplanmış halidir- aldıkları ücretin 1-2 bin liranın altında olduğunu söyleyenlerin yüzde 53'ünün ücretli, yüzde 30'unun emekli olduğunu tespit ettik. Geliri 2-3 bin lira bandında olanların yüzde 71'i ücretli. Bunun tamamını irdelediğimizde ise, özellikle emeklilerin yüzde 54 gibi bir oranla 1-2 bin TL bandında, işsizlerin de yüzde 79 gibi bir oranla 1-2 bin TL bandında ücret aldıklarını çok rahatlıkla söyleyebiliyoruz bu rakamlardan. İşsizlerin ise daha önceki ücretlerini ya da işsizlik maaşlarını işaretlediklerini söyleyebiliriz.

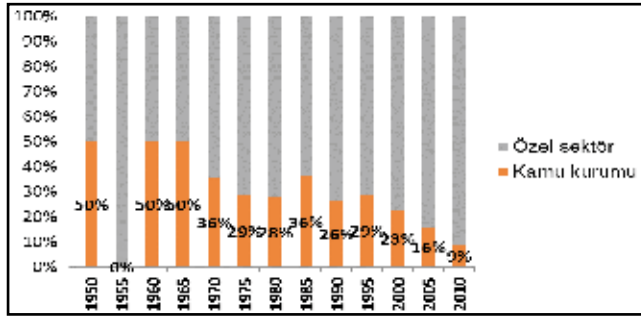
Burada da 5'er yıllık dönemler halinde insanların mezu-niyetlerini aldık ve "Kamuda mı çalışıyorsunuz, özelde mi çalışıyorsunuz?" verisini birbiriyle karşılaştırdık. Çok açık bir şekilde, özellikle 1980'lerden sonra kamuda yüzde 9'lara kadar inen bir istihdamın olduğunu, ciddi bir düşüş yaşandığını görebiliyoruz. Artık bizim üye profilimizin çok büyük bir kısmı özel sektörde ve ücretli olarak çalışıyor diyebiliriz.

Tablo 4

ÜCRET	1000-2000	2000-3000	3000-4000	4000-5000	5000-10.000	10.000 liradan fazla	TOPLAM
Emekli	133	66	20	16	11	2	248
İşsiz	22	5	1				28
İşveren	16	34	23	24	19	15	131
Serbest/Kendi adına	38	79	33	18	13	2	183
Ücretli	239	449	359	153	142	9	1351
TOPLAM	448	633	436	211	185	28	1941

ÜCRET	1000-2000	2000-3000	3000-4000	4000-5000	5000-10.000	10.000 liradan fazla	TOPLAM
Emekli	30%	10%	5%	8%	6%	7%	13%
İşsiz	5%	1%	0%	0%	0%	0%	1%
İşveren	4%	5%	5%	11%	10%	54%	7%
Serbest/Kendi adına	8%	12%	8%	9%	7%	7%	9%
Ücretli	53%	71%	82%	73%	77%	32%	70%
TOPLAM	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

ÜCRET	1000-2000	2000-3000	3000-4000	4000-5000	5000-10.000	10.000 liradan fazla	TOPLAM
Emekli	54%	27%	8%	6%	4%	1%	13%
İşsiz	79%	18%	4%	0%	0%	0%	1%
İşveren	12%	26%	18%	18%	15%	11%	7%
Serbest/Kendi adına	21%	43%	18%	10%	7%	1%	9%
Ücretli	18%	33%	27%	11%	11%	1%	70%
TOPLAM	23%	33%	22%	11%	10%	1%	100%

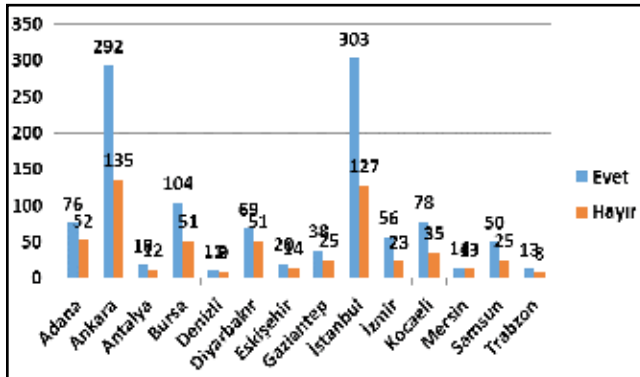

Grafik 1-Mezuniyet Yıllarına Göre Özel/Kamu

Tablo 5- Sosyal Güvence

	Sosyal Güvencem Var (Sendikalı) - %	Sosyal Güvencem Var (Sendikalı Değil) - %	Sosyal Güvencem Yok - %
Adana	17	74	10
Ankara	17	77	6
Antalya	23	65	13
Bursa	13	79	7
Denizli	8	77	15
Diyarbakır	18	68	14
Eskişehir	15	80	5
Gaziantep	20	71	9
İstanbul	13	79	8
İzmir	16	74	10
Kocaeli	15	77	8
Mersin	15	76	9
Samsun	29	68	2
Trabzon	14	77	9
Ortalama	16.64	74.43	8.93

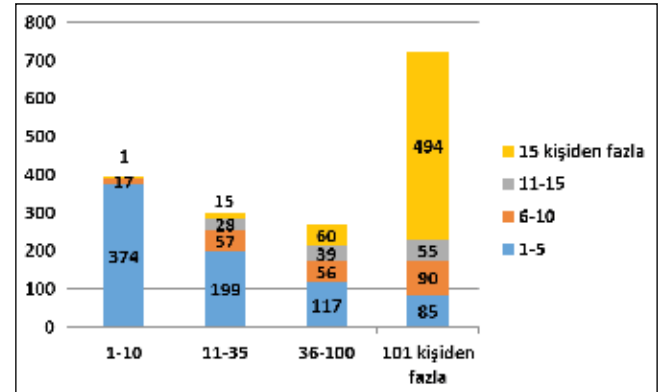
Sosyal güvence, bir başka sorumuzdu. Bu soruda sosyal güvence durumlarını, “Sosyal güvencem yok”, “Sosyal güvencem var”, “Sendikalı” ya da “Sendikası” diye üç başlık altında girmelerini istedik. Burada öne çıkan, yüzde 23 ile Antalya Şube sınırları içerisinde bulunanların sendikalılık oranındaki yükseklik oldu.. Gaziantep’te yüzde 20 ve Samsun’da yüzde 29 oranında sendikalı üyemiz olduğunu görüyoruz. Bu oran, Denizli ve Diyarbakır’da ise yüzde 14-15’ler mertebesinde kalırken, “Herhangi bir sosyal güvencem yok” diyen üyelerimiz olduğunu da tespit ettik.

Grafik 2-TMMOB-SGK Protokolüne Göre Yatırılan Primler

“TMMOB-SGK protokolünden haberdarlar mı ve bu anlamda, ücretleri, belirlenmiş olan 2 bin 700 lira brüt ücret üzerinden SGK’ya bildiriliyor mu?” sorusuna ise yaklaşık 580 üyemiz (yüzde 26) ücretlerinin SGK protokolü üzerinden yatırılmadığını bize bildirmişler.

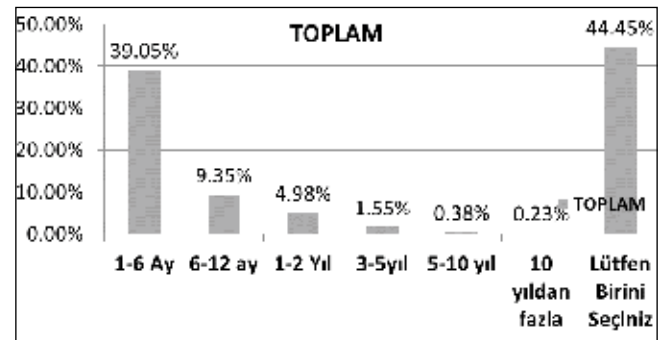
Grafik 2’de de şubeler bazında, “SGK protokolü üzerinden ücretim SGK’ya bildiriliyor” ya da “Bildirilmiyor” diyen üyelerimizin cevapları mevcut. En büyük oran, elbette ki üye sayısı da çok yüksek olan Ankara ve İstanbul şubelerimizde

Grafik 3- Personel Sayıları / Mühendis Sayıları

görülmektedir.

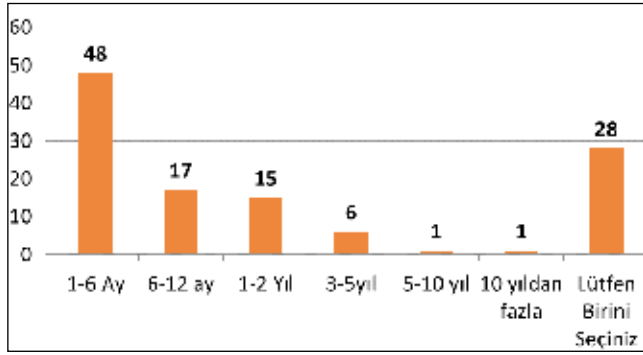
Üyelerimizin çalıştıkları yerlere ilişkin bilgi sahibi olmak için yönelttiğimiz “Çalıştığınız yerdeki toplam personel sayısı kaç?” ve “Çalıştığınız yerdeki toplam mühendis sayısı kaç?” soruları da çalışmada yer alıyor. İki soruyu karşılaştırdığımız bir tablo bu. Üyelerimizin çok büyük bir kısmı, 101 kişiden fazla çalışanın bulunduğu yerlerde çalıştığını beyan etmişler. “101 kişiden fazla personelin çalıştığı yerde 15 kişiden fazla mühendis olarak çalışıyoruz” diyen 494 üyemiz var.

Grafik 4- Tüm Üyelerde İşsiz Kalma Süreleri

Üyelerimiz Arasında İşsizlik Durumu

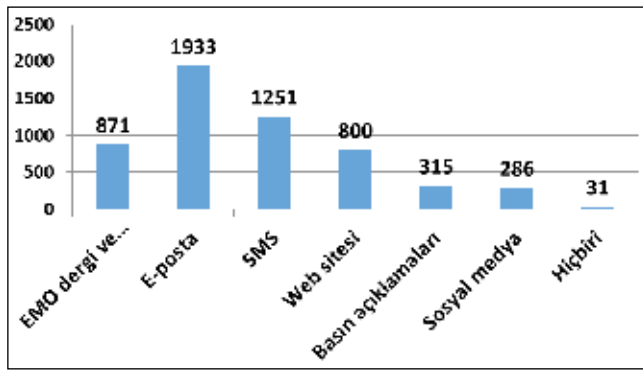
İşsiz kalma sürelerini sorduğumuz soruya verilen yanıtları incelediğimizde; üyelerimizin yüzde 44’ü bu soruya cevap vermezken, yüzde 40’a yakınının, yüzde 39.05’i, 1-6 ay arasında geçmişte ya da bugün işsiz olduğunu beyan etmiştir. Ülkemizdeki işsiz kalma süreleri açısından bu yanıtı değerlendirdiğimizde, üyelerimizin çok kısa süre içerisinde tekrar iş bulabildiklerini görüyoruz.

Grafik 5-İşsiz Üyelerde İşsizlik Süreleri

İşsiz üyelerdeki işsizlik sürelerine baktığımızda ise, 48 üyemiz 1-6 aydır işsiz olduğunu, 17 üyemiz 6-12 aydır işsiz olduğunu, 15 üyemiz 1-2 yıldır işsiz olduğunu beyan etmiştir.

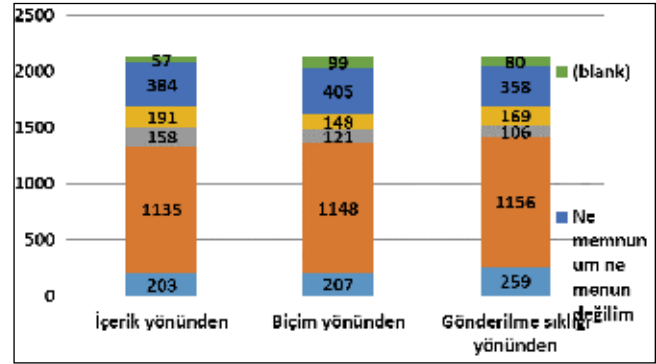
Bunu, üye profilimizin yüzde 5'ini kapsadığını düşünürseniz, oransal olarak bu veriyi EMO bütününe uyarlamak için 20 ile çarptığımızda, şu andaki işsizlik oranlarına erişiyor olursunuz. Bu durumda, şu anda yaklaşık 1000 üyemizin 1-6 ay arasında bir süredir iş aradığı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

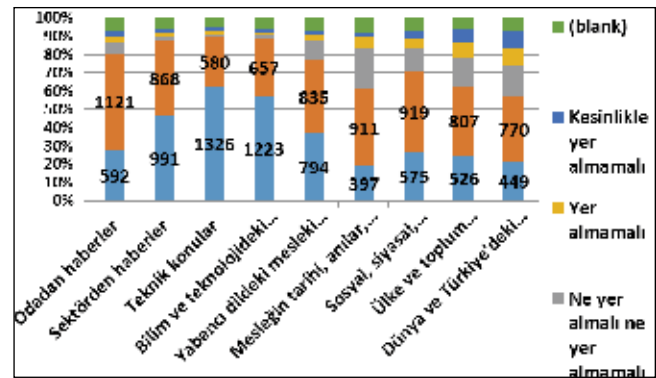
Grafik 6-Oda İletim Kanalları

Araştırma kapsamında Oda iletim kanalları başlığı altında Oda-Üye, Üye-Oda ilişkisini sorguladık. “Odanın aşağıdaki iletişim kanallarından hangisinden haberdar oluyorsunuz?” sorusuna üyelerimizin çok büyük bir kısmı, 2200 üyenin cevap verdiğini göz önüne alırsak, 1900’e yakını e-posta yoluyla Odadan haberdar olduğunu bildirmiş. Üyelerimizin yarısından biraz fazlası, yüzde 60’a yakını da kısa mesajla, yani SMS’le Odadan haberdar olduğunu bize bildirmiş.

Odanın iletişim yöntemlerini değerlendirilmesini de istedik üyelerimizden. Ankette, “Siz bu iletişim yöntemlerini, demin saydığımız beş-altı tane kanalı içerik yönünden, biçim yönünden ve gönderilme sıklığı yönünden değerlendirin ve bundan ne kadar memnun olduğunuzu, ne kadar memnun olmadığınızı bize bildirin.” Burada çok büyük bir oranın “Memnunum” dediğini görüyoruz. Ama “Çok memnunum” diyen üyelerimiz yüzde 10 civarında. “Hiç memnun değilim” diyen üyelerimiz ise çok daha az. 384 üyemizin içerik yönünden memnun olmadığını, 405 üyemizin biçim yönünden memnun olmadığını ve 358 üyemizin de hiç memnun olmadığını görüyoruz.

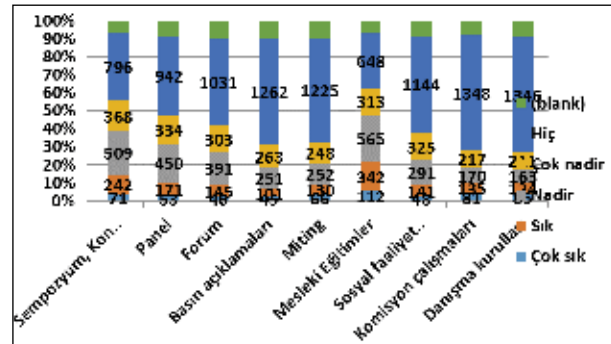
Grafik 7-Üyelerin Oda İletim Kanallarına İlişkin Değerlendirmeleri

Grafik 8-Üyelerimizin EMO’dan İçerik İstekleri

Oda iletişim kanallarında istenen içerikleri sıralamalarını istedik. Burada “Odadan haberler, sektörden haberler, teknik konular, bilim-teknolojideki gelişmeler, yabancı dildeki mesleki yayınların takip edilmesi; mesleğin tarihi, anılar, biyografiler; sosyal, siyasi, ekonomik değerlendirmeler; ülke ve toplum yaşamını ilgilendiren konular, dünya ve Türkiye’deki gelişmeler” diye başlıkları sıraladık. Birinci sırada teknik konulara daha fazla yer verilmesi gerektiği yer alırken; üyelerimiz bilim ve teknolojideki gelişmeleri ikinci sıraya koymuşlar. Üçüncü sırada sektörden haberler, dördüncü sırada ise yabancı dildeki mesleki dergilerin çevirileri sıralanmış. Burada “Yer almalı”, “Kesinlikle yer almalı”, “Kesinlikle yer almalı” diye beşli bir skalayı üyelerimize sunmuştuk. Sonuçları da Grafik 8’den görebilirsiniz.

Bundan önceki sorularda Üye-Oda ilişkisine baktık. Etkinliklerimize katılım konusu da Odanın üyeye gidişi değil, üyenin Odaya gelişini sorguladığımız bir soru oldu. Aynı zamanda bu soru ile hangi tip etkinliklere ne kadar fazla katılım olduğunu

Grafik 9- Üyelerin Oda Etkinliklerine Katılımı

da bulmaya çalıştık. Sonuçlara göre mesleki eğitimler burada da birinci sırada yer almış, sempozyum ve kongreler ikinci sırada, paneller üçüncü sırada, sosyal faaliyetler dördüncü sırada. Özellikle miting ve kitlesel basın açıklamalarının çok daha düşük oranda olduğunu görebiliyoruz.

Odanın görevlerini ya da görevleri olması gereken konuları tek tek üyelerimize sorduk. Beşli skalada öncelikle bunun ne kadar Odanın görevi olması gerektiğini sorduk. Bir altındaki soruda ise bundan ne kadar memnun olduklarını sorduk. Tablo 6'da iki verinin birleştirildiği rakamları görüyorsunuz. Soldaki dikey sütunlar ve bu yataydaki hücreler de kendi içinde ayrı ayrı renklendirilmiştir. "Bilimsel ve mesleki etkinlikler ve yayınlar yoluyla mesleğe, meslektaşların gelişimine katkıda bulunmak görevi kesinlikle olmalı" diyen 1159 üyemizden

487'si "Memnunum" şeklinde etkinliklere ilişkin görüşünü sunmuştur. Koyu yeşil kısımlarda, üyelerin nerelerde toplandığı, hangi cevabı daha fazla verdiğini görüyoruz. Bu soru için üyelerimizin çok büyük bir kısmı, "Çok memnunum"dan ziyade, "Memnunum" cevabını düşünmüşler.

"Meslek içi eğitimler yoluyla mesleğe ve meslektaşların gelişmesine katkıda bulunmak." Burada "Kesinlikle olmalı" diyenlerin sayısı biraz daha artmış. "Memnunum" diyenlerin sayısı da, "Çok memnunum" diyenlerin sayısı da aynı oranda yükselmiş.

"Meslektaşların ekonomik ve sosyal haklarını koruyucu, geliştirici politikalar üretmek" başlığında ise yine benzer bir tablo görüyoruz. Üyelerimiz, "Memnunum" ve "Kesinlikle olmalı", "Olmalı" kısmında daha fazlasıyla yer almışlar.

Tablo 6- Soru: Bilimsel ve mesleki etkinlikler ve yayınlar, yoluyla mesleğe ve meslektaşlarının gelişmesine katkıda bulunmak

ETKİNLİKLER	Çok Memnunum	Memnunum	Ne Memnunum Ne Mennun Değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	128	487	297	153	94	1159
Olmalı	25	331	195	82	28	721
Ne Olmalı Ne Olmamalı	1		17	2	2	34
Olmamalı			1	1		3
Asla Olmamalı					4	4
TOPLAM	154		510	238	128	1921

Tablo 7- Soru: Meslek içi eğitimler yoluyla mesleğe ve meslektaşlarının gelişmesine katkıda bulunmak

MİSEM	Çok Memnunum	Memnunum	Ne Memnunum Ne Mennun Değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	209	568	271	108	74	1230
Olmalı	26	370	167	55	24	642
Ne Olmalı Ne Olmamalı	2	10	13	4	2	31
Olmamalı		1	2	2	1	6
Asla Olmamalı					4	4
TOPLAM	237	949	453	169	105	1913

Tablo 8- Soru: Meslektaşlarının ekonomik, sosyal haklarını koruyucu, geliştirici politikalar üretmek

MESLEKTAŞ HAKLARI	Çok Memnunum	Memnunum	Ne Memnunum Ne Mennun Değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	142	392	288	180	167	1169
Olmalı	15	283	217	82	51	648
Ne Olmalı Ne Olmamalı	1	10	24	10	10	55
Olmamalı		2	4	2	4	12
Asla Olmamalı			2	2	9	13
TOPLAM	158	687	535	276	241	1897

Tablo 9- Soru: Ürettiği politikaların hayata geçirilmesi için demokratik girişimlerde bulunmak

POLİTİKA	Çok Memnunum	Memnunum	Ne Memnunum Ne Mennun Değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	134	317	248	108	103	910
Olmalı	24	325	243	104	50	746
Ne Olmalı Ne Olmamalı	2	26	63	23	22	136
Olmamalı		2	9	13	18	42
Asla Olmamalı		1	9	4	31	45
TOPLAM	160	671	572	252	224	1879

Tablo 9’da inceleyebileceğiniz “Ürettiği politikaları hayata geçirmek ve demokratik girişimlerde bulunmak” başlığında da meslektaşların haklarına ilişkin EMO’nun faaliyetlerini değerlendirmeye paralel sonuçlar görüyoruz.

“Uzmanlık alanları, ülke ve toplum yaşamını ilgilendiren konularda meslektaşları ve kamuoyunu bilgilendirmek” başlığındaki sonuçlar da Tablo 10’da yer almaktadır. Üyelerimizin Tablo 9 ve 10’daki gibi yine benzer bir dağılım gösteren yanıtlarıyla karşılaşyoruz.

“Yalnızca üyelerin değil, tüm toplumun demokratik hak ve çıkarlarının korunması, geliştirilmesinde aktif rol oynamak” başlığı altında üyelerimizden aldığımız değerlendirmeler, yine “Memnunum” ve “Ne memnunum, ne memnun değilim” yanıtlarında toplansa da, burada diğer değerlendirme

sorularından farklı olarak, “Ne olmalı, ne olmamalı” yanıtının biraz daha yüksek çıktığı görülüyor. “Ne memnunum, ne memnun değilim” değerlendirmesinin de yine aynı şekilde yüksek çıktığı, “Kesinlikle olmalı” diyenlerin yüzde 25’ler mertebesine düştüğünü çok net bir şekilde görüyoruz.

“Meslektaşların kullanımı için altyapı olanakları tesis etmek; bina, lokal, sosyal tesis, kütüphane” konusunda da üyelerimiz çok bariz bir şekilde, “İlla biz bina istiyoruz, lokal istiyoruz” demiyorlar. Orta kısımlarda, yan ne olmalı olmamalı daha fazla bir toparlanmanın olduğunu görüyoruz.

“Meslek alanını düzenlemek, meslek mensuplarının yetki ve sorumluluklarını belirlemek” kısmında ise yine diğer sorulardakine benzer bir oranı, “Memnunum”, “Olmalı” başlıklarında üyelerimizin daha yoğun katılımında bulunduklarını görüyoruz.

Tablo 10- Soru: Uzmanlık alanlarının ülke ve toplum yaşamını ilgilendiren konularında meslektaşlarını ve kamuoyunu bilgilendirmek

KAMUOYUNU BİLGİLENDİRME	Çok Memnunum	Memnunum	Ne Memnunum Ne Mennun Değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	149	387	215	97	71	919
Olmalı	23	375	283	91	34	806
Ne Olmalı Ne Olmamalı	2	16	53	17	18	106
Olmamalı		3	3	1	7	14
Asla Olmamalı			3	3	18	24
TOPLAM	174	781	557	209	148	1869

Tablo 11- Soru: Yalnızca üyelerinin değil tüm toplumun demokratik hak ve çıkarlarının korunması / geliştirilmesinde aktif rol almak

TOPLUM ÇIKARLARI	Çok Memnunum	Memnunum	Ne Memnunum Ne Mennun Değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	114	224	118	47	33	536
Olmalı	25	355	232	60	22	694
Ne Olmalı Ne Olmamalı	4	48	194	40	18	304
Olmamalı	2	10	52	45	45	154
Asla Olmamalı	1	4	26	21	126	178
TOPLAM	146	641	622	213	244	1866

Tablo 12- Soru: Meslektaşlarının kullanımı için altyapı olanakları tesis etmek (bina, lokal, sosyal tesis, kütüphane, internete erişim vb.)

SOSYAL İMKANLAR	Çok Memnunum	Memnunum	Ne Memnunum Ne Mennun Değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	90	192	193	166	158	799
Olmalı	24	285	289	137	63	798
Ne Olmalı Ne Olmamalı	1	30	124	26	13	194
Olmamalı	1	5	18	6	7	37
Asla Olmamalı			14	3	18	35
TOPLAM	116	512	638	338	259	1863

Tablo 13- Soru: Meslek alanını düzenlemek, meslek mensuplarının yetki ve sorumluluklarını belirlemek

ALANI DÜZENLEMEK	Çok Memnunum	Memnunum	Ne Memnunum Ne Mennun Değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	119	258	241	139	126	883
Olmalı	11	305	301	99	41	757
Ne Olmalı Ne Olmamalı	4	24	75	21	16	140
Olmamalı		4	12	16	8	40
Asla Olmamalı		1	5	2	26	34
TOPLAM	134	592	634	277	217	1854

Tablo 14- Mesleki Denetim ile İlgili Sorular

EMO	Çok Memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne mennun değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	107	206	271	167	162	913
Olmalı	10	257	302	116	44	729
Ne Olmalı Ne Olmamalı		15	97	19	16	147
Olmamalı		4	16	12	3	35
Asla Olmamalı			7	1	22	30
TOPLAM	117	482	693	315	247	1854

ADANA	Çok Memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne mennun değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	7	13	21	15	10	66
Olmalı	2	14	17	13	4	50
Ne Olmalı Ne Olmamalı		1	4	3	3	11
Olmamalı			1	1		2
Asla Olmamalı					1	1
TOPLAM	9	28	43	32	18	130

ANKARA	Çok Memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne mennun değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	26	54	63	44	36	223
Olmalı	3	67	73	30	10	183
Ne Olmalı Ne Olmamalı			28	4	4	36
Olmamalı			4	2	1	7
Asla Olmamalı			1		5	6
TOPLAM	29	121	169	80	56	455

ANTALYA	Çok Memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne mennun değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	5	2	4		4	15
Olmalı		3	4	2		9
Ne Olmalı Ne Olmamalı			1			1
Olmamalı						0
Asla Olmamalı						0
TOPLAM	5	5	9	2	4	25

BURSA	Çok Memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne mennun değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	5	12	26	14	10	67
Olmalı		20	47	5	3	75
Ne Olmalı Ne Olmamalı		1	6	2	1	10
Olmamalı		1	1	1	1	4
Asla Olmamalı				1	4	5
TOPLAM	5	34	80	23	19	161

DENİZLİ	Çok Memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne mennun değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	1	1	1	1	2	6
Olmalı		5	2	3	1	11
Ne Olmalı Ne Olmamalı			2			2
Olmamalı						0
Asla Olmamalı					3	3
TOPLAM	1	6	5	4	6	22

DİYARBAKIR	Çok Memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne mennun değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	7	11	13	12	23	66
Olmalı	1	8	8	11	6	34
Ne Olmalı Ne Olmamalı			2	1		3
Olmamalı		1		2	1	4
Asla Olmamalı			2			2
TOPLAM	8	20	25	26	30	109

ESKİŞEHİR	Çok Memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne mennun değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	1	3	4	3	6	17
Olmalı		10	6	2		18
Ne Olmalı Ne Olmamalı			2			2
Olmamalı						0
Asla Olmamalı					1	1
TOPLAM	1	13	12	5	7	38

GAZİANTEP	Çok Memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne mennun değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	4	5	7	8	10	34
Olmalı		9	5	6	1	21
Ne Olmalı Ne Olmamalı		2	3			5
Olmamalı		1	1			2
Asla Olmamalı			1		1	2
TOPLAM	4	17	17	14	12	64

İSTANBUL	Çok Memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne mennun değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	24	47	80	46	31	228
Olmalı	1	69	87	22	14	193
Ne Olmalı Ne Olmamalı		6	31	6	3	46
Olmamalı		1	5	3		9
Asla Olmamalı			3		1	4
TOPLAM	25	123	206	77	49	480

İZMİR	Çok Memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne mennun değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	11	14	15	4	4	48
Olmalı	1	10	13	3	2	29
Ne Olmalı Ne Olmamalı		2	4			6
Olmamalı				1		1
Asla Olmamalı					2	2
TOPLAM	12	26	32	8	8	86

KOCAELİ	Çok Memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne mennun değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	7	16	20	6	8	57
Olmalı		17	23	7	1	48
Ne Olmalı Ne Olmamalı		1	8	2	3	14
Olmamalı			1	2		3
Asla Olmamalı					1	1
TOPLAM	7	34	52	17	13	123

MERSİN	Çok Memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne mennun değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	4	7	2	3	4	20
Olmalı	1	5	2	1	1	10
Ne Olmalı Ne Olmamalı						0
Olmamalı			1			1
Asla Olmamalı					1	1
TOPLAM	5	12	5	4	6	32

SAMSUN	Çok Memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne mennun değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı	4	14	9	7	6	40
Olmalı		12	9	5	1	27
Ne Olmalı Ne Olmamalı		2	2			4
Olmamalı			1	1		2
Asla Olmamalı						0
TOPLAM	4	28	21	13	7	73

TRABZON	Çok Memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne mennun değilim	Memnun Değilim	Hiç Memnun Değilim	TOPLAM
Kesinlikle Olmalı			3	2	4	9
Olmalı	1	2	2	3		8
Ne Olmalı Ne Olmamalı			2			2
Olmamalı						0
Asla Olmamalı						0
TOPLAM	1	2	7	5	4	19

Mesleki denetimi de üyelerimize sorduk. 913 üyemiz “Mesleki denetim kesinlikle olmalı” demiş ve bunların içerisinde 693 kişi de “Ne memnunum, ne memnun değilim” diye soruyu cevaplamış.

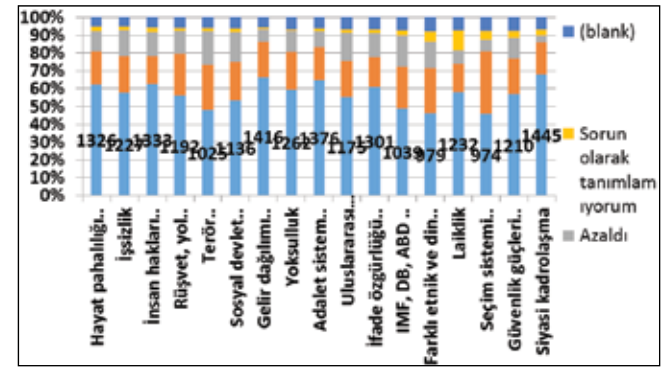
Dağılıma baktığımızda, aslında mesleki denetimin “Olmalı” ve “Kesinlikle olmalı” kısmında çok büyük bir üyenin toplandığını; ancak memnuniyet kısmının, “Ne memnunum, ne memnun değilim” şeklinde ortadaki birleşmenin dışında bir dağılım gösterdiğini görüyoruz. “Hiç memnun değilim” diyen 247 kişi ve “Çok memnunum” diyen 117 kişi.

Tablo 14’de, 14 şubemizin tamamındaki mesleki denetimin ne kadar olması gerektiği ve ne kadar memnun olduklarına ilişkin rakamları görüyorsunuz. Genellikle ortada bir toplanmadan bahsedebiliyoruz. Antalya’da biraz farklılık var; “Çok memnunum” ve “Kesinlikle olmalı” diyen daha yeşil bir alan çıkmış durumda. Bursa, tamamıyla “Ne memnunum, ne memnun değilim” ve “Olmalı” kısmında biraz daha toparlanmış. Denizli’de “Hiç memnun değilim” diyen ciddi bir kesim var; toplamda 22 üyenin cevap verdiği bu soruda “Hiç memnun değilim” diyen 6 üyemizin olduğunu görüyoruz. Diyarbakır, Eskişehir ve Gaziantep’in rakamları da Tablo 14’de ayrıntılı incelenebilir..

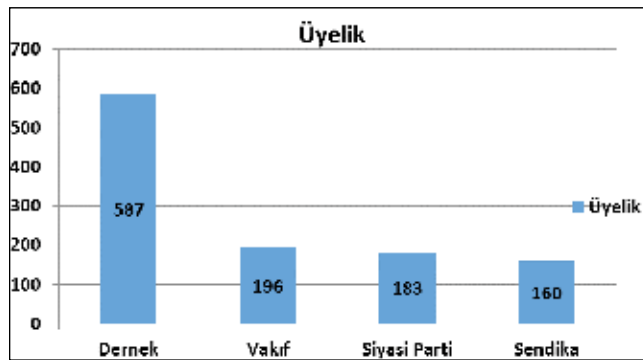
Son bölümde ise örgütlülüğe genel bakış ve Türkiye’nin son 10 yıldaki durumunu üyelerimize sorduk. Üyelerimizin yüzde 25-26’sı gibi bir oranı (587 kişi) bir derneğe üye olduğunu beyan etmiş. Anketi cevaplayanların arasında vakıf

üyeleri olan 196 üyemiz olduğunu görüyoruz. Yüzde 10’un biraz altında, yüzde 9’lar mertebesinde de siyasi parti ve sendika üyesi olan üyelerimizden bahsedebiliriz.

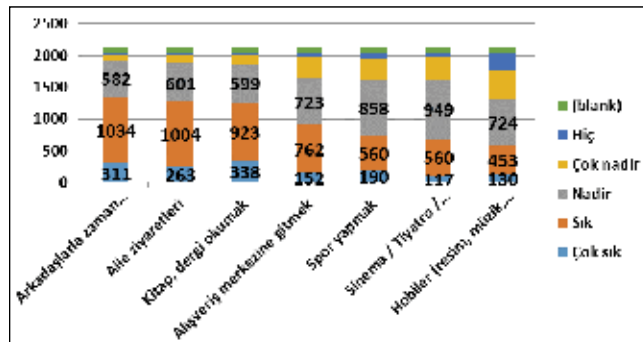
“Günlük yaşamın içerisinde nasıl bir davranış örgüsündeler, en fazla ne yaparlar?” diye sordumuzda aldığımız cevaplar içinde “Arkadaşlarla zaman geçirmek” diyenlerin sayısı oldukça yüksek. Ardından “Aile ziyaretleri”, “Kitap-dergi okumak” şeklinde sıralama aşağı doğru gidiyor. Hobiler, resim, müzik, dans gibi etkinliklere üyelerimiz çok fazla zaman ayıramıyorlar.

Grafik 12- Soru: “Son 10 yılda Türkiye’de aşağıda belirttiğimiz konular nasıl değişti”

Grafik 10- Soru: Başka örgütlere üye misiniz?

Grafik 11- Soru: Günlük Yaşam

Bu bölümde üyelerimize “Son 10 yılda Türkiye’de aşağıda belirttiğimiz konular nasıl değişti?” diye sorduk. “Arttı”, “Azaldı”, “Değişmedi” ve “Sorun olarak tanımlıyorum” şeklinde yanıt başlıklarımız vardı. Burada üyelerimizin değerlendirmelerini almak istediğimiz konu başlıklarını da şöyle belirledik:

“Hayat pahalılığı ve diğer ekonomik sorunlar, işsizlik, insan hakları ve demokrasi ihlalleri; rüşvet, yoksulluk gibi, görevi kötüye kullanma; terör, şiddet olayları; sosyal devlet uygulamalarındaki aksaklıklar, gelir dağılımındaki eşitsizlik, yoksulluk, adalet sistemindeki aksaklıklar, uluslararası ilişkilerde dışa bağımlılık, ifade özgürlüğü önündeki engeller; IMF, Dünya Bankası, ABD ve benzeri uluslararası güçlerin isteklerine boyun eğilmesi; farklı etnik ve dinsel grupların temsiliyeti ve haklarının kullanımı, laikliğe yönelik tehditler, seçim sistemindeki sorunlar, güvenlik güçlerinin hukuk dışı uygulamaları, siyasi kadrolaşma.” Burada 1445 üyemiz siyasi kadrolaşmanın arttığını bildirmiş. Ondan sonra gelir dağılımındaki eşitsizlik, daha sonrasında adalet sistemindeki aksaklıklar, insan hakları ve demokrasi ihlalleri, hayat pahalılığı ve diğer ekonomik sorunlar diye, artan sorunları bu beşli sırada üyelerimiz bize bildirmişler.

21-22 Eylül 2013 tarihlerinde yapılan EMO Örgütlülüğünün Geliştirilmesi Çalıştayı’na sunularak üyelerimiz ile paylaşılan EMO Üye Profili Çalışması 2013’ün anket sonuçları ve daha geniş analiz çalışmaları ayrıca yapılarak üyelerimize sunulacaktır. ■

Beyaz Yakadan Mavi Yakaya...

İŞÇİLEŞEN MÜHENDİSİN İNKÂRI

Musa Çeçen-Elektrik Mühendisi
Elektrik Mühendisliği Dergisi Yayın Kurulu Üyesi
musa.cecen@emo.org.tr

Yukarıdaki başlık bir hayli iddialı... Üstelik kapsamı itibarıyla bakıldığında üzerinde tezler ve kitaplar yazılacak bir genişliğe sahip. Hal böyle olunca "Bu yazıyı yazmak sana mı kaldı?" denilebilir. Öncelikle bu tepkiyi anlayışla karşılayacağımı belirtmek isterim. Zira bu yazı için ilk aklıma gelen ve önerdiğim isimleri hatırlıyorum. Ahmet Öncü, Ahmet Haşim Köse ve Ali Artun yazsaydı iyiydi... Gel gelelim bu yazı için bana görev verildi.

Oldukça sıkıntılı günlerden geçiyoruz. Yalan ve gerçek kavramının birbirine girdiği, katı olan her şeyin buharlaştığı bir dönem bu. Bu zor günlerde biz mühendislerin yaşama koşulları da giderek ağırlaşıyor. İktidarların oy toplama hesapları planlamadan uzak, bilimin ve matematiğin tüm kavramlarını alt üst ediyor. Böyle bir dönemden geçerken "Bu ülkede mühendis olmak ne anlama gelir?" sorusu, çok yakın zamanda korkarım "mühendislerin kız verilecek meslekler" listesinden çıkarılmasıyla yanıtlanacak gibi...

Peki, bu duruma nasıl gelindi?

Mühendislerin doğanın sırlarını çözerek sonuçlarını insanlık refahının gelişimine sunma çabası bitti mi? Ancak tek bildiğimiz günlük hayatımızda karşılaştığımız gerçekle yüzleşmek kaçınılmaz görünmektedir.

Kapitalizmin ulusların duvarlarını henüz yık(a)madığı 1970'li yıllarda mühendisler altın çağlarını yaşıyordu. Üretimin artmasıyla refah toplumuna geçişin anahtarı konumunda görülen mühendisler mesleki itibarlarının zirvesindeydi. İktidarlar geleceğin anahtarı olarak "bilimsel-teknolojik devrim" tezini dillerden düşürmüyor, mühendisler de hedeflere ulaşmanın anahtarı olarak el üstünde tutuluyordu.

1930'lu yıllardan itibaren giderek azalan kırsal üretimin, 1970'li yıllarda kentleşmeyle dönüşüm süreci, sermayeye sanayileşmenin yarattığı emek ihtiyacını düşük ücretle gidermek için çözüm üretme potansiyelini sunmuştu. İkinci paylaşım savaşıdan çıkan dünyada 1960'lı yıllarda savaşın yarattığı yıkımın onarım sürecini hızla atlatan Avrupa ve Japonya'nın yeni pazarlara açılma hevesi, yeni işgücü, ucuz ve örgütsüz emek sunan çevre ülkelerin yarattığı rekabet, ABD'nin dünya ekonomisi ve siyaseti üzerindeki hegemonyasını sarsmıştı. 60'lı yıllarda ekonomik sorunlarla birlikte siyasal sorunlar da baş göstermiş, özellikle emperyalist güçlerin ulusal kurtuluş mücadelesi veren sömürge, yarı sömürge ülke halklarına karşı giriştikleri işgal ve katliamlara karşı gençliğin tepkisi yükselmisti.

Fransa, 1958-62'de Cezayir'dedir. Tarihe kazınan Cezayir Soykırımı bu yıllarda yaşanmıştır. 1960'da İngil-

tere, Fransa ve Belçika, Kongo'da; 1961-62'de ABD, Küba Domuzlar Körfezi'nde. 1964'te ise Vietnam İşgali ile biriken sorunlar dağ gibidir. 68 Kuşağı Hareketi'ni başlatan olayların ilki Fransa'daki Sorbonne Üniversitesi'nde meydana gelen öğrenci isyanıyla yaşanmış, Latin Amerikalı Devrimci Ernesto Che Guevara'nın 1967 yılında Bolivya dağlarında yakalanarak öldürülmesi bu olayların başlangıcına sebep oluşturmıştı.

68 eylemlerinin bir yönü de ırkçılığa karşı olmaktı. Siyah Lider Martin Luther King'in 4 Mart 1968'de katledilmesinin ardından siyahların ayaklanması başladı. ABD'de Colombia Üniversitesi, siyah ve beyaz öğrenciler tarafından birlikte işgal edildi. Tepkiler bir paydada buluştu. Dünyanın farklı coğrafyalarında "Kahrolsun emperyalizm, kahrolsun sömürgecilik" sloganı yükseliyordu.

68 eylemleri üzerine çok şey söylendi, yazılar yazıldı. Bu eylemlerin önemli bir özelliği, işçi-öğrenci birleşik mücadelesiydi. Daha çok özgürlük, daha fazla demokrasi talebiyle Fransa'da 9 milyon işçinin genel greve gitmesi ve öğrencilerle birlikte sokaklarda yürümesi siyasi iktidarı sarsmış, Başbakan Goerges Pompidou eylemcileri anarşist ve çapulcu diye suçlamıştı. Dönemin Başbakanı hemen o gece "referandum" kararını açıklamak zorunda kalmıştı. Olaylar büyümüş ve sonunda Başbakan istifa etmek zorunda kalmıştı.

Artık cin şişeden çıkmış, olaylar tüm dünyaya hızla yayılmıştı. Demirel iktidarının ABD güdümlü politikaları ve ABD askerlerinin İstanbul'da yarattığı taşkınlıklar fitili tutuşturmuş ve 6. Filo askerlerinin denize dökülmesiyle olaylar başlamıştı.

68 Kuşağı olarak tabir edilen dönem, ülkemizin özgürlük, bağımsızlık, adalet talebinin yükseldiği yıllardı. Bu yıllar Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan, Mahir Çayan, Harun Karadeniz, Sinan Cemgil gibi sol önderlerin liderliğinde oluşan Türkiye'deki sol hareketin güçlendiği, Anadolu coğrafyasında yayıldığı yıllar olarak yakın tarihimizi derinden etkilemiştir.

Türkiye'deki 68 eylemlerinin Avrupa ile doğrudan bir bağlantısı olmamakla birlikte, bir etkileşim söz konusudur. 27 Mayıs öncesinden başlayarak 1960 sonrası adım adım yükselen bir öğrenci hareketidir.

İşte bu yıllarda mühendisler görece seçkin bir kesimdir ve toplumun refah seviyesinin üstünde yaşamaktadır. Ancak 68 Kuşağı üniversitelerde dönüşümü başlatmış ve mühendis/mimar olarak

hayata atılan teknik elemanlar, toplumsal muhalefetin ve hayatın içinde örgütlenmeye başlamıştı. Burada ekonomik koşulları daha iyi olmasına karşın mühendisler, aydın, demokrat ve devrimci kimlikleriyle ülkesi için emek, özgürlük ve demokrasi talebini yükselten muhalif kimliğe dönüşmüştü. Bu tarihsel süreç 1970’de TMMOB’nin devrimci demokrat yönetimler tarafından yönetilmeye başlamasıyla derinlik kazanmıştı. Mühendisler iktidarın ABD güdümlü politikalarına karşı öğrenci ve emek mücadelesiyle birleşmiş; TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Teoman Öztürk, direniş meydanlarında emek, demokrasi ve özgürlük talebini yükselten emek örgütlerinin, teknik elemanlar, işçiler, köylüler ve halkla buluşmasında mücadele önderi olarak yer almıştır.

Emperyalist sömürgeciliğin dünya haklarına karşı yürüttüğü acımasız saldırısı, bilimsel düşüncenin yok edilmesine yönelik politikalarıyla sorgulamayan, düşünmeyen bir toplum modeli ülkemize dayatılmıştır. TMMOB ve teknik eleman mücadelesi içinde mühendislerin de aktif olarak yer aldığı 68 Kuşağı aslında bu sömürüye başkaldırının adyadı...

Mühendis Beyaz Yakalı mı?

Poulantzas “Çağdaş kapitalizmde sınıflar” adlı çalışmasında genellikle ihmal edilmiş diye tanımladığı “sınıf mücadelesinin nesnel belirlenışı”ni tanımlamaya yönelik analizler yapar. “Marksist Teoride Sınıflar nedir?” sorusuna yanıt arar. Özetle şu saptamaları yapar:

- Sınıflar esas olarak üretim süreci içindeki verileriyle tanımlanan gruplardır.
- Sınıflar yalnızca sınıf mücadelesi içinde var olurlar.
- Toplumsal işbölümündeki konumlar, toplumsal olarak etkin öğelerin iradelerinden bağımsız olarak belirlenir.
- “Sınıf bilinci ve bağımsız (siyasal) örgüt sınıf durumları ve konjoktürle ilgili olup, aynı zamanda toplumsal güçler olarak mücadele koşullarını belirler.
- Toplumsal sınıfların belirlenmesinde esas rol oynayan, ekonomik ilişkiler içindeki yeridir.

Mühendisler (ağırlıklı olarak) konumları itibarıyla yakın zamana kadar “küçük burjuvazi” sınıfsal katmanı içinde yer alıyorlardı. Zira mühendis toplumsal işbölümü içinde gözetim işlevine sahiptir. Mühendis bu yönüyle üretim süreci içindeki eşgüdümü ve bütünlüğü sağlaması bakımından üretici konumundadır. Diğer yandan toplumsal işbölümü içinde gözetim işlevi nedeniyle sermayenin işçi sınıfı üzerindeki egemenliğini temsil eder. Bu konumuyla üretimin bir parçası olması, onu üretici emeğin parçası olmaktan uzaklaştırmaz. Zira mühendisin toplumsal işbölümü içindeki bu konumu, aynen el emekçisi gibi sömürülen bir pozisyonda olmasındandır. Yönetici konumu ise sadece teknik iş bölümü içindeki rolünü tanımlar.

Mühendis bir yandan üretici emeği, sermaye sahibi adına onun egemenliği altında tutar. Bu yönüyle mühendis “esas işlevi artı değerın işçilerden gasp edilmesi olan” süreçte işçi sınıfının dışında kalırken, diğer yandan üretim araçlarına sahipliği olmadığından burjuvaziye dahil değildir. Bir yandan işçi sınıfı üzerinde sermaye adına egemenlik sürdürürken, diğer yandan kendileri de sermayenin egemenliği altındadır. Mühendis, egemenlik/bağımlılık sarmalı yaratan özgül konumu nedeniyle “küçük burjuva” sınıfı içinde yer alır. Toplumsal işbölümü içinde zihinsel emek ve kol emeği ayrımı, işçi sınıfı üzerinde ideolojik egemenliği oluşturur.

Üretim süreci içinde yer alan mühendis (uzman) işçilerin üretimin organizasyonundaki yetersizliğinden kaynaklanan emeğin sermayeye olan bağımlılığının meşrulaştırılmasına hizmet eder. Bu yönüyle mühendis gözetim işlevi üstlenir. (siyasal ölçüt) Bu nedenle “yeni küçük burjuvazi”nin üyelerini oluştururlar. Yukarıda tanımlanan özellikler mühendisleri “beyaz yakalı” konuma taşır.

Taylor’dan Ford’a Üretim Sürecinde Emeğin Değersizleşmesi

Odamız 2012 yılında uluslararası katılımı “Veblen, Kapitalizm ve Akılcı bir İktisadi Düzen için Olanaklar” Sempozyumu’nu gerçekleştirdi. Aslında bu yeni başladığımız tartışma değildi. 1970’li yılların bitimine kadar TMMOB üyeleri içinde “Veblen ve Taylor” birbirine zıt fikirleriyle öne çıkan kavramları temsil ediyordu. Taylor’un ortaya koyduğu düşünce tarzı emek arzı sürecinin değişimi ve farklı bir mecraa akmasına, yani emeğin yeni sömürü mekanizmaları ile karşılaşmasına neden olmuştur. Taylor ortaya koyduğu felsefeyle sermaye sahiplerine şöyle seslenmektedir:

“Ey egemenler... Biliyorum hepiniz parayı seviyor ve istiyorsunuz. Öyleyse mühendisliğe önem verin...”

Bu çağrı yanıt buldu. Kapitalist gelişme sürecinde birbiriyle ilişkili olan üç yapısal değişim yaşandı:

- İşçilerin emek süreci üzerindeki denetimlerinin kaybolması: Kapitalizmin en erken dönemlerinde, üretimde doğrudan yer alanlar genellikle emek süreci üzerinde bir denetimi koruyorlardı. Üretimin fabrikalara kaydığı dönemle birlikte işçilerin emek süreci üzerindeki denetimi, üretim için gereken bilginin elde tutulmasından kaynaklanıyordu.
- Üretim sürecinde bu denetimin ortadan kaldırılması-na yönelik saldırı üretim sürecinin parçalara bölünerek emeğin değersizleştirilmesi ve niteliksizleştirilmesidir.

1913 yılında otomobile olan talep patlamış, ancak arz talebi karşılamaktan çok uzak kalmıştı. Emek üretim bilgisini bünyesinde tuttuğu için çok değerliydi. Beklenen ise çalışanların üretimden aldıkları payla otomobil sahibi olmalarıydı. Tabii ki beklenen olmadı... Henry Ford, Taylor’u iyi okumuş ve üretimi artırırken, emeği değersizleştirip niteliksizleştirme-

nin ve üretimden aldığı payı aşağı çekmenin yolunu çoktan keşfetmişti...

Böylelikle seri (bant) üretim keşfedilmiş, bir otomobilin yapımı aşamasında gereksinim duyulan nitelikli emek gücü tasfiye edilerek, yürüyen bantta belli parçaları takarak vidaları sıkarak niteliksiz emek gücü istihdama dahil edilmiş, üretim ve dolayısıyla kar (artı değer) artarken, emek niteliksizleştirilerek değersizleştirilmiş ve üretimden aldığı pay azaltılmıştır. Böylelikle niteliksiz emek esnek hale getirilerek kapitalizmin büyüme hedefleri maksimize edilmiştir.

Fordizm, işin olabildiği kadar ayrıntılı bir işbölümüne ayrılmasını, her ayrılan iş bölümünün ise işin toplam üretim bütünlüğünden koparılabilir, niteliksizleştirilmesi ve denetlenmesini öngörür. Bu Taylor'un "bilimsel yönetim" tezinde tanımlanıyordu. Tarihsel gelişimi boyunca yönetim işlevinin temel özelliği, emek sürecinin denetim altında tutulması mücadelesi olmuştur. Ancak, Taylor'la birlikte bu denetim özelliği eşi görülmemiş boyut kazanmıştır. Günümüzde her türlü iş tasarımı, endüstri mühendisliği kaynağını Taylor'un ilkelerinden alır.

Özetle bu ilkeler şöyle sıralanabilir:

- Emek sürecinin işçilerin hünerlerinden, becerilerinden koparılmalı,
- Emek sürecinin zanaatten, geleneklerden ve işçilerin bilgisinden bağımsız olarak biçimlendirilmeli,
- İşçilerin becerilerine değil, tamamıyla yönetimin pratiğine bağımlı kılınmalı,
- Bütün zihinsel faaliyet atölye dışına çıkartılarak, planlama ve iş örgütlenme, tasarlama bölümünde merkezileştirilmelidir.

Uluslararası İş Bölümü Dayatmasında Mühendislik Eğitimi

Her ile bir üniversite söylemi ile plansız, programsız "Durmak yok! Yola devam!" sloganlarıyla her ile bir üniversite açan yola devam edilmektedir. Ülkeyi yöneten Başbakan'ın "Her üniversite mezununa iş bulmak zorunda değiliz!" söylemi, Taylor'un devamında Say Yasası'nda kendini bulmuştur. Jean Baptiste Say kuralına göre; "Her arz kendi talebini yaratır."

Bu kurala göre hiçbir arz piyasada kalmaz. Hayat bunun tersini kanıtlamış, arzın fazla olması emek açısından üretimden alınan payın azalması, işsizlik olarak geri dönmüştür.

Say Yasası, biz mühendisler için de acımasızca işlemektedir. Elektrik ve bağlı disiplinleri için 2005-2006 öğrenim döneminde 18'i vakıf olmak üzere 53 üniversite mevcuttu. Bu

sayı 2011-2012 öğrenim döneminde 41'i vakıf olmak üzere 108 üniversiteye ulaştı. 30 yılda kontenjanın 700'den 10 bin 579'a ulaşmış ve her yıl 10 bin mühendis adayı üniversiteye başlamaktadır. Günümüzde meslek alanımızda işsizlik yüksek boyutlarda olmasına rağmen 10 binin üzerinde yeni mezun mühendisin iş hayatına atılması yukarıda anlatılan koşulları daha da ağırlaştırmaktadır.

Bilimsel gereklere ve ülke gerçeklerine göre değil, sadece siyasi subjektif nedenlerle fakülteler açılması; sonuçları itibarıyla kolay çözülemeyecek sorunları yaratırken, meslek alanlarımızda ise büyük tahribat yaratmaktadır.

Artık Mavi Yakalı, Oysa Hala Kimlik Arayışında

Modern bakış açısıyla mühendisler, kafa ve kol emeğinin arasındaki kopuşun aracı ve yaratıcısı konumlarıyla, bugün yaşanan işsizliğin masum yaratıcısıdır. Bu nedenle kendi zihinsel faaliyetlerinin de parçalanarak süreç içinde ayrıntılaşmasıyla, emek süreçlerinin bütünlüğü üzerindeki zihinsel denetimlerini yitiren konumlarıyla, aynı zamanda bu kopuşun kendi içindeki mağdurlarıdır.

Mühendis günümüzde hala devlet kurumunda bürokrat konumdadır. Ücretli olarak çalıştığı maddi üretim alanındaki modern bir kapitalist işletmede ise ücretli konumuyla üreticidir. Sunduğu emeğin niteliği ve işgücünün değerinin farklılık göstermesi ise toplam üretim sürecinde ortaya çıkarılan ürünün bütün bu değişik niteliklerde emeğin ortak ürünü olması sonucunda konumunu yeniden tanımlanmasıyla değişir. Zira ortaya çıkarılan artı değer yaratılması sürecinin bir parçası olması nedeniyle o artık üretim sürecindeki bir emekçidir.

Mühendis arzında yaşanan artış sonucu canlı tutulan işsizlik, kapitalist birikimin zorunlu bir ürünü ve ön koşuldur. Genel olarak emekçi kitleleri işsizliğe zorlayan aynı nedenler, işgücü pazarıyla bütünleştikleri ölçüde mühendis ve mimarları da "yedek sanayi ordusu" içinde yer almaya zorlayan esas neden olarak öne çıkar. Bu nedenle onların mülksüzleşme, ücretlileşme ve toplumsal kutuplaşma dışında kalmaları düşünülemez. Bunun gerçekleşme koşulları da kapitalizmin uluslararası işbölümüyle bağlantılı olarak biçimlenen ekonomik ilişkiler temelinde belirlenir.

Mühendisler günümüzde kamunun tasfiyesi ve çalışma alanları arasında yer alan kurumların tasfiyesiyle özel sektörde ücretli, yapı denetçisi, kendi adına serbest çalışan ve daha da kötüsü işsiz konumundadır. Toplumsal konumları bir hayli sarsılmış durumda, kendilerini bu olumsuz koşullara sürükleyen iktidarlar değişse de politikaları değişmeyen neo-liberal kapitalizmin kurbanı olduklarından habersiz olan ağırlıklı bir kesim ise örgütsüz ve şaşkın durumdadır.

Mühendis farkında olmasa da...

İnkâr etse de...

O artık "mavi yakalı"dır.

Yararlanılan Kaynaklar

Artun A.- Fordizm ve Mühendisin Dönüşümü - TMMOB
Köse A. H.-Öncü A.- Kapitalizm İnsanlık ve Mühendisler * TMMOB

Köse A. H.-Öncü A.- Toplum ve Hekim, 2009

Göle N.- Mühendisler ve İdeoloji, Metis 2012, 5. Baskı ■

